

Julkaisuvapaa 12.10.06 klo 17

Puhemies Paavo Lipponen

Kuopion muotoiluakatemia Saa Sanoa -näyttelyn avajaisissa

12.10.2006

Aikaisemmin tänään paljastettiin kaksi muistolaattaa täällä Kuopion keskustassa paikoille, joilla J.V. Snellman ja hänen perheensä ovat asuneet. Kuopion aika oli Snellmanille tärkeä oman poliittisen ohjelman ja ajattelun muokkaamisessa. Täällä vilkas seuraelämä, kunniahimoinen koulutyö, kirjapainoalan kehityksen ja vapaan sanomalehden elintaistelu sekä alkanut perhe-elämä tahdittivat Snellmanin elämää.

Jo ennen Kuopion aikaansa Snellman osallistui aktiivisesti ruotsalaiseen lehdistökeskusteluun poleemisen tukholmalaisen Freja-lehden palstoilla. Ruotsin lehdistössä Snellmanin kyky tuoda julki vakaumustaan käytännöllisesti kehittyi kovaa vauhtia. Suomeen palattuaan hänen toimittajahaaveensa torjuttiin Helsingfors Tidningarin taholta eikä Helsingistä löytynyt miehelle muitakaan virkoja. Ulkomailta palattuaan Snellman päätti muuttaa Kuopioon ja ottaa vastaan viran yläalkeiskoulun rehtorina. Hän saapui tänne 20.8.1843. Rehtorina Snellman vastusti jyrkästi ajatuksetonta ulkolukua ja vaati, että oppilaiden piti ymmärtää lukemansa.

Kuopioon muutettuaan Snellman anoi lupaa perustaa lehti. Olihan tänne perustettu maakuntien ensimmäinen kirjapaino, Karstenin kirjapaino. Saima-lehti aloitti toimintansa jo 1.1.1844. Lehden ensimmäinen numero herätti suurta huomiota sekä lukijoissa että kilpailijoissa. Saiman menekki oli alusta asti erinomainen ja se sai heti 700 tilaajaa. Suurempi levikki oli vain virallisella lehdellä ja Helsingfors Tidningarilla. Lehden lukijoihin kuului niin valtiollinen johto kuin akateeminen sivistyneistökin. Keskimäärin 80 lehteä meni Kuopioon, mutta muutoin levikki oli niin suuri, että se tuotti Snellmanille enemmän tuloja kuin rehtorinpalkka.

Lehden tekemisen henkisenä moottorina toimi Snellmanin ulkomailta kypsytelty filosofinen ohjelma. Saiman ohjelma oli Frejan ja "Valtio-opin" aatteiden soveltamista suomalaisiin oloihin. Snellman teki Saimasta Suomen ensimmäisen poliittisen lehden. Eurooppalaisten esikuvien mukaisesti artikkelit korostivat julkisuuden merkitystä yhteiskunnallisten asioiden hoidossa. Tässä mielessä Snellmanin sanomalehtimiestoiminnalla on ollut suuri vaikutus Suomen lehdistön kehitykseen.

Snellman vaati kirjoituksissaan voimakkaasti ammattikuntalaitoksen poistamista ja elinkeinovapauden tunnustamista. Hän oli vapaan markkinatalouden puolustaja. Koulun ja opetuksen ohella ihmisille tarvitaan vapaata valtaa käyttää kykyjensä ja voimiansa. Siksi jokaisella on saatava vapaus etsiä elatustaan kotimaassaan miltä paikkakunnalta tahansa ja millä rehellisellä työllä tahansa, jonka avulla hän tahtoo ja voi sitä saavuttaa.

Saiman kolmen vuoden elinkaari on yllättävän pitkä. Snellmanin toiminta oli ollut koko ajan jyrkässä ristiriidassa sen viranomaisperiaatteen kanssa, että Suomesta ei saanut kuulua mitään Pietariin. Keisarin henkilökohtainen luottomies, Suomen kenraalikuvernööri, ruhtinas A. S. Menshikov piti huolta, ettei Suomessa tapahtunut mitään, mistä hän joutuisi laatimaan selvityksiä keisarille. Saimaa ei voi kuitenkaan kuvailla vain uhkarohkeaksi olojen arvostelijaksi, koska hallituksen toiminta sai kirjoituksissa usein myös kiitosta. Saima ei kannattanut yhteiskuntaa hajottavia oppeja.

Saima yritti saada olemassa olevat olot yleisen keskustelun kohteeksi ja paljastaa epäkohtia. Se oli jyrkässä ristiriidassa sen hallitsijan tahdon kanssa, joka ylläpiti vanhaa järjestystä. Snellmanin usein hyödyllisiksi osoittautuneista ehdotuksista huolimatta byrokraattinen virkamiehistö aavisti uudistusvaatimuksissa vaarallista kumouksellisuutta ja Saima joutui jatkuvasti vaikeuksiin sensuurin kanssa. Varoituksista huolimatta Snellman ei hiljentänyt tahtia vaan lopputuloksena oli, että ärhäkällä toiminnallaan hän sai vallanpitäjien mitan täyttymään.

Suomalaiset ovat ahkeria lehdenlukijoita ja varsinkin paikallislehdistöllä on vahva rooli paikallisen identiteetin rakentamisessa. Median rooli on keskeinen, varsinkin haasteellisina aikoina tai kun vaikeita päätöksiä on edessä. Media voi näissä tapauksissa joko tukea päätöksentekijöitä tai vaihtoehtoisesti ampua

yhteisesti määritellyt tarpeelliset uudistukset yksi kerrallaan alas.
Vallan mukana seuraa myös vastuu.

Suomalainen lehdistö eroaa keskeisesti eurooppalaisistaan kumppaneistaan. Siinä missä Britannian ja Ranskan suurimpien päivälehtien poliittinen linja ja ohjelma on selvillä ja tiedossa, Suomen suurimmat valtakunnalliset ja maakunnalliset lehdet vannovat puolueettomuuden nimiin. Snellman pelasi Saimallaan avoimin kortein. Hänen poliittinen ohjelmansa oli kaikkien tiedossa ja lehti oli vallanpitäjiä kohtaan kriittinen kun siihen oli aihetta.

Nyky-yhteiskunnassa niin media, kansalaiset kuin poliitikotkin saavat sanoa. Internet ja blogit ovat kaikkien saatavilla. Kuopiossa taisteleva Snellman antoi tänäkin päivänä pätevän esimerkin selkeästä ohjelmasta ja avoimesta asiakeskustelusta. Sellaista linjakkuutta voi suositella tämän päivän lehdistölle.